

פרק ערבי פסחים

מתניתין:

היום, בשעות בינוניות],⁽³⁾ דהיינו, מתחילת שעה העשירית — לא יאכל אדם,⁽⁴⁾ עד שתחשך,⁽⁵⁾ כדי שיאכל בערב מצה של מצוה לתיאבון. לפי שיש הידור מצוה

צט-ב ערבי פסחים,⁽¹⁾ סמוך "למנחה קטנה",⁽²⁾ דהיינו חצי שעה קודם זמנה [שזמנה של מנחה קטנה הוא בשעה תשע ומחצה של

בבית חמיו ואם פירות ובשר הרי מותר כל היום כמבואר בגמ' להלן קז. ב שמטבל הוא במיני תרגימא. אלא הכונה למצה עשירה שאינה בכלל האיסור של הירושלמי כיון שאי אפשר לצאת בה ידי חובת מצה בלילה. ואעפ"כ לא יאכל ממנה סמוך למנחה כדי שיאכל מצה של מצוה לתיאבון. תוד"ה לא יאכל.

5. הקשו התוס' דלמה צריך למיני "עד שתחשך" והא פשיטא היא, ועוד דבברייתא שהובאה בגמרא לגבי שבת ויו"ט לא תני "עד שתחשך". ותירצו שיש הבדל בין מצה לסעודת שבת ויו"ט דבשבת ויו"ט יכול לקדש ולאכול מבעוד יום כל שקיבל עליו תוספת שבת ויו"ט אבל מצה אי אפשר לאכול אלא בלילה משום דאיתקש מצה לפסח דכתיב ביה "ואכלו את הבשר בלילה הזה". תוד"ה עד שתחשך.

והאחרונים ביארו החילוק דתוספת שבת ויו"ט אינה מהפכת את היום ללילה אלא ממשיכה את קדושת השבת ויו"ט ליום שלפניו ולכן דוקא בקידוש שאינו תלוי דוקא בלילה אלא ביום השבת בכלל שהרי הדין הוא שמי לא קידש בלילה הולך ומקדש עד מוצאי שבת הלכך יכול לקדש דם בתוספת שבת אף שהוא עדיין יום מה שאין כן פסח ומצה שמצותם רק בלילה. חזון יחזקאל.

ויש שביארו בדרך אחרת דאכילת פסח בעינין ליל חמשה עשר ובתוספת יום טוב עדיין לא איקרי חמשה עשר. זכר יצחק ח"א סי' מ"ג.

1. יש גורסים "ערבי פסחים" דהיינו ערבי פסחים דעלמא. ויש גורסים "ערב פסחים" ופירושו ערב ששוחטים בו הרבה פסחים. או שהכונה ערב של פסח ראשון ושני. תוד"ה ערבי.

2. דוקא דעוד יום אסור לאכול אבל בלילה כבר עצמו מותר כדאמרין לעיל [מ.א] בציקות של נכרי ממלא אדם כריסו מהם ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה. והטעם הוא שבאותה סעודה אדם נזהר ואינו אוכל כל שובעו כדי שיאכל מצה לתיאבון אבל מבעו"י אינו נזהר ואוכל כל שובעו שסבור שעד הלילה יתאוה ואדרבה יהיה שבע יותר כי יתברך המאכל במעיו. תוד"ה סמוך.

וכע"ז כתב בתוס' הרשב"א דכשילק אדם סעודתו והוא שבע אינו יכול לחזור ולישב לאכול והולכת תאותו אבל כל זמן שהם עוסקין באותה סעודה אינו הולך תאותו כל כך ואוכל עדיין מצה לתיאבון.

3. כ"כ בפיהמ"ש להרמב"ם.

ובשו"ת חת"ס או"ח סי' קצ"ט העיר דהרי כל הטעם שאסור לאכול הוא כדי שיאכל מצה לתיאבון ואם כן היה צריך להיות הדבר תלוי בשעות קבועות ולא זמניות שהרי טבע האדם לא משתנה מיום ארוך ליום קצר.

4. לכאורה קשה מה לא יאכל דאם מצה הרי אסור לאכול כל היום כמבואר בירושלמי שכל האוכל מצה בערב פסח כאילו בועל ארוסתו